

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2008. november 3.

MŰVÉSZETTÖRTÉNET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

Általános tudnivalók

- A feleletválasztó vagy egyszerű feleletalkotó feladatok esetében a választ csak akkor lehet helyesnek tekinteni, ha azonos vagy egyenértékű a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett válasszal.
- Az olvashatatlan válaszok hibásnak minősülnek.
- Ha az adott választ nem a megfelelő helyre írja be, vagy a feladatban megadotthoz képest máshogy jelöli a vizsgázó, de a megoldás teljesen egyértelmű, a válasz elfogadható.
- Hosszabb feleletalkotó esszékérdések esetében a feladatmegoldásban úgynevezett „kulcskifejezéseket” vagy fontos válaszelemeket kell keresni. A javítási-értékelési útmutató ebben az esetben ezeket a fontos válaszelemeket tünteti fel.
- Elfogadható helyes válaszként minden olyan válaszelem is, amely a javítási-értékelési útmutatóban szereplő adott kulcskifejezéssel (vagy szinonimájával) azonos értékű, illetve azonos a jelentése (pl. a kulcskifejezés körülírása, jellemzése).
- Hosszabb feleletalkotó, illetve esszékérdések esetében gyakran lehetősége van az értékelőnek az útmutatóban nem szereplő, de az értékelő által helyesnek ítélt válaszelem elfogadására is 1-2 pont erejéig.
- Az azonos értékű, azonos jelentésű kulcsfogalmakat „/” jel választja el a javítási-értékelési útmutatóban.
- A részletes útmutatóban zárójelbe „()” tett részek nem képezik feltétlenül a megoldás részét, hanem további magyarázatokkal segítik az értékelőt.
- Azon feladatoknál, ahol alkotókat kell felismerni és megnevezni a magyar nevek esetében csakis a teljes, hibátlanul írt név fogadható el.
- Az idegen művésznevek írásánál elfogadható csak a vezetéknev és a helyesírási hibákért nincs pontlevonás, ha az nem okoz félreértést.

1. feladat	Összesen 9 pont	
1/a.) Albrecht Dürer: Az Apokalipszis négy lovasa/A négy lovas; Apokalipszis sorozat	1/a.)	2 pont
1/b.) fametszet	1/b.)	1 pont
1/c.) Matthias Grünewald Raffaello Santi	1/c.)	2 pont
1/d.) <ul style="list-style-type: none"> • a fametszet sorozat 1498-ban / a 15. század utolsó éveiben készült • a sorozat, amelyhez a kép tartozott az Apokalipszist / a Jelenések Könyvét / János jelenéseinek könyvét, az Újtestamentum utolsó könyvét illusztrálja • víziókban, látomásokban írja le a világvége eseményeit • a négy lovas; az első íjjal, nyíllal, győzelmi koszorúval / a dögvész, a második hosszú karddal / a háború jelképe; a harmadik mérleggel a kezében / az éhínség jelképe; a negyedik a Halál • a lovasok csoportban / együtt vágatnak át a képen, és magukkal ragadják az emberiséget; a parasztokat, polgárokat, klerikusokat és fejedelmeket • dinamikus / lendületes alkotás, a kép széle nem feltétlenül esik egybe az események végével, ennek segítségével a dinamika, drámaiság még fokozottabb • a szöveg több jelenete / az egymást követő események / a szövegben külön szereplő lovasok egyetlen kompozícióba sűrítve jelennek meg / Dürer a sorozatban élt a sűrítés eszközével, és ezáltal fokozta a drámaiságot / koncentráció és dramatizálás jellemzi a kompozíciót • a mű tükrözi korának hangulatát / a teljes cikluson végigvonul a korkritikus tendencia • a szétagolt német birodalom komoly problémákkal küzdött; a központi hatalom meggyengült / a fejedelmek helyzete megerősödött / a gazdasági helyzet rossz volt / parasztfelkelések és pestisjárványok követték egymást • vallási feszültségek / vallással kapcsolatos erkölcsi problémák is jelentkeztek (pénzért purgatóriumi szenvedést lehetett megváltani, az egyház különböző bankházakkal állt kétes kapcsolatban stb.) • közeledett az 1500. esztendő • erősödtek az apokaliptikus várakozások / félelem a világ vége eljövételétől • e korban a német terület vezető értelmiségi rétege a kereszténység megújításán fáradozott / erjedő Reformáció • Dürer a nürnbergi humanisták, értelmiségiek azon köréhez tartozott, akik Luther útját követték / Dürer később Luther elkötelezett hívévé vált / a művész Luthert tartotta az igazi kereszténynek, és úgy vélte, a pápaság rossz útra tévedt • egyéb elfogadható válaszelem 	1/d.)	4 pont

2. feladat**Összesen 3 pont**

- kollázs / „collage”, francia eredetű szó, jelentése ragasztás
- a képre textildarab, papírszelet, újságkivágás, kisebb tárgyak ragasztása / valamely tárgy, töredék applikálása, ekkor reliefszerű a végeredmény
- 1912 körül a kubisták, P. Picasso és G. Braque, kezdték alkalmazni
- a dadaizmus időszakában pedig Kurt Schwitters, Max Ernst

2. feladat

3 pont

3. feladat**Összesen 3 pont**

A: Vizitáció / Mária és Erzsébet találkozása

B: Maiestas Domini

C: Angyali üdvözlés

3. feladat

3 pont

4. feladat**Összesen 6 pont**

- A hajdani Római Birodalom keleti felében, Bizáncban tovább élt a császárság. Fővárosát, Konstantinápolyt /később: Bizánc/ ma: Isztambul Nagy Konstantin császár alapította. Itt épült meg a Hagia Sophia
- I. Iustinianus / I. Justinianus császár (527-565), a birodalmat alapjaiban újjászervező uralkodó építtette.
- 532-ben, felkelés tört ki / kirobbant a „Nika-lázadás”, melynek során a főváros különböző épületei, köztük a Hagia Sophia templom is súlyosan megrongálódott
- a lázadás leverése után, a leégett Hagia Sophia helyén a császár hozzáfogott az új székesegyház kialakításához
- 532-537 között készült el / 6. század első fele / 6. század '30-as évei
- (a trallészi) Anthemiosz és (a milétoszi) Iszidórosz / Izidórosz alkotása
- az épületen érezhető az ismét megerősödő központi hatalom reprezentációja / a győztes hatalom rendjét demonstrálta
- az épület egy nagyobb téregyütteshez tartozott eredetileg / a tér egyik oldalán a császári palotával, másik oldalán a Hagia Sophiával.
- cezaropapizmus; a bizánci császár egyben a keleti kereszténységnek / a görögkeleti / ortodox egyháznak is a feje volt. A legfőbb világi és legfőbb egyházi hatalom egy személyben / egy kézben egyesült. A bizánci császár vallási és világi vezető / a vallási és világi hatalom egyesítése / összefonódása / a császár Krisztus földi helytartója.
- ennek a propagandának első nagyszabású épülete volt a Hagia Sophia
- alaprajz; hosszirányúvá bővített centrális téregyüttes / hosszházas és központosított térkompozíció egyesítése / komplex téregyüttes
- az ortodox liturgia lebonyolításmódja teszi szükségessé a komplex téralakítást (folytonos helyváltoztatás)
- Négyzetes középteréhez, melyet csegelyes kupola fed, a hossz tengely mentén / kelet-nyugat irányban félkör alaprajzú, félkupolával fedett szakaszok csatlakoznak. A hossz tengelyben helyezkedik el a bejárat előtere és az apszis. A középső területet két oldalról négyzetes mellékterek határolják. A mellékterek fölött két oldalt empórium húzódik.
- A csegelyes kupola a bizánci építészet nagy vívmánya volt. Alkalmas négy- vagy sokszög alaprajzú terek lefedésére. Az alaprajz és a kupola kör alakú alaprajza közötti különbséget csegelyek / gömbcikkelyek / gömbháromszögek segítségével hidalták át.
- A gömbforma és a kockatest összekapcsolása (ld. Platon) az épületelemek jelképes szerepére utalnak (föld-ég).
- 558-ban / nem sokkal elkészülése után egy földrengés következtében a kupola beomlott, de hamarosan újjáépítették
- a kupola olyan hatást ér el, mintha lebegne a tér fölött
- egyéb elfogadható válaszelem

4. feladat

6 pont

5. feladat**Összesen 6 pont**

- a dombormű / relief Ehnaton / IV. Amenhotep fáraót ábrázolja a családjával
- az egyiptomi Újbirodalom alkotása / 18. dinasztia / i.e. / Kr.e. 14 század első fele
- Ehnaton / IV. Amenhotep arra tett kísérletet, hogy vallásreformot / egy új kultuszt, Aton kultuszát vezesse be.
- Ehnaton új fővárosa Ahet-Aton / ma Tell-el-Amarna. A reformkísérletet erről a városról kapta az Amarna-reform nevet.
- Aton tiszteletére feltehetően maga a fáraó írta a Naphimnuszt
- az új főváros után a művészetben az Amarna-stílus elnevezés használatos
- a művészetben is szakítottak a hagyományokkal
- békés családi idill / a fáraó feleségével, Nofertitivel / Nofretétével, és gyermekeikkel látható
- meglepő újításnak számított a család ilyen intim ábrázolása
- Ehnaton korában az ünnepélyesség helyett a meghittség, az örökkévaló helyett a pillanat ábrázolása került az érdeklődés középpontjába
- fejük fölött Aton napkorong formájában jelenik meg, amelyből kezekben végződő sugarak áradnak a föld / család felé, a király és felesége az anhot / az élet jelét /életreőt kapja a kezekből
- érvényesül a „legnagyobb felületek törvénye”; azaz oldalról látjuk a fejet és a lábat, de előlről a felsőtestet és a szemet
- feltűnő a gyerekek aránytalanul kis mérete
- mélydombormű / vájtre relief / relief en creux: az egyiptomi plasztika kedvelt technikája, mélyítve bemetszett díszítmény / az ábrázolt alak domborulatait negatívban adja vissza, úgy, hogy a legmagasabb pontok / felületek egybeesnek az alap síkjával / a kőlap eredeti síkjába az alakok körvonalának bevésése / a kidomborodó formák is mélyebbek a kőlap síkjánál
- egyéb elfogadható válasz

5. feladat

6 pont

6. feladat**Összesen 3 pont**

1. C-F
2. D-G
3. A-E

6. feladat

3 pont

7. feladat**Összesen 5 pont**

- az esztergomi várkapolna szentélye, 12. század vége
- Esztergom már Géza fejedelem idejétől kezdve jelentős központ
- a kápolna építése III. Béla (1172-1196) uralkodása alatt / 1180-as években kezdődött
- Béla 1186-ban házasodott meg másodszer / második felesége Capet Margit, VII. Lajos francia király lánya lett / a kápolna az 1186. évi esküvőre elkészült
- Jób, az esztergomi érsek szintén megjárta Franciaországot, ott végezte tanulmányait
- Margit, és az esztergomi érsek Jób révén francia stíluskapcsolat érvényesül az épületen / nagyon korai kapcsolat a francia gótikával
- a belső tér rövid hajóját és szentélyét bordás keresztboltozat fedi
- a hajó falait kettős ülőfülkék tagolják
- a szentélyben változatos / bimbós fejezetű kettős oszlopok kaptak helyet
- egyéb elfogadható válasz

7. feladat

5 pont

8. feladat**Összesen 4 pont**

- Donatello: Dávid. 1430-35 körül / 15. század első fele / 15. század '30-as évei
- valószínűleg a Medici-család megbízására készült
- önálló, körbejárható, épülettől nem függő szobor, amelyet eredetileg a Medici-palota udvarára szánták
- antik módon, ruhátlanul ábrázolta a hőst / a klasszikus ókor után az első életnagyságú, tökéletesen háromdimenziós meztelen alak
- kontraposztban / ponderációban ábrázolta Dávidot
- a kontraposzt / contrapposto / ponderáció szintén antik eredetű szobrászi megoldás / ókori görög szobrászat vívmánya (ld. pl. Polykleitos), lényege az emberi test ellentétes irányú mozdulatokból kialakuló egyensúlyi helyzete
- a kontraposztot Donatello még tovább fokozta a könnyed mozdulattal, amellyel Dávid rátapos Góliát levágott fejére
- egyéb elfogadható válaszelem

8. feladat

4 pont

9. feladat	Összesen 7 pont
-------------------	------------------------

9/a.

Lorenzo Bernini
Anthony Van Dyck

9/a.)	2 pont
-------	--------

9/b.)

- a festő valószínűleg 1596-ban érkezett Rómába Caravaggióból / szülővárosából
- a barokk festészet gyökeresen új útját nyitotta meg, erőteljes hatást gyakorolva az egész korszak festészetére (Rubens, Velázquez, G. de Latour, Rembrandt...)
- a sokalakos, bonyolult kompozíciók helyett munkásságának első időszakában néhány szereplős, jól áttekinthető jelenetek jellemzik; pl. Poharat köszöntőre emelő Bacchus, amely önarckép is egyben
- a figurák felnagyítva, az előtérben helyezkednek el, gyakoriak a fél- vagy háromnegyed alakos képkivágások; pl. Lanton játzó fiú, 1594
- életközeli / eszményítés nélküli / naturális ábrázolásmód jellemzi
- bibliai jelenetein / vallásos képein is egyszerű / hétköznapi embereket / típusokat / modelleket festett meg / szándékosan kerülte az eszményítést, idealizálást
- nem használt sok színt / kerülte azok öncélú pompáját
- erőteljes fénycsóva / fény-árnyék ellentétek / tenebroso / heves, érzelmi reakciók / erőteljes kézmozdulatok, szűk előtér és a képsíkkal párhuzamos, semleges háttér; pl. Róma, Contarelli-kápolna, a fő- és a két mellékoltár képei; Máté evangélista életének három epizódja; Máté elhivatása / Máté az evangéliumot írja / Máté mártíromsága
- merész / nagyfokú rövidülés; pl. Róma, Santa Maria del Popolo, Cerasi-kápolna, mellékoltárképei; Szent Pál megtérése / Szent Péter keresztre feszítése
- Sírbatétel, 1603; Pásztorok imádása, 1609
- tanítványai nem voltak, de követőinek, utánozóinak száma nagy / sokan csak művészetének külsőségeit, formai elemeit vették át
- hatott Jusepe Ribera, Francisco Zurbaran, és Peter Paul Rubens festészetére is
- egyéb elfogadható válaszelem

9/b.)	5 pont
-------	--------

10. feladat**Összesen 4 pont**

- internacionális gótika / internacionális stílus / nemzetközi gótika
- udvari művészetre jellemző, széles körben elterjedt, „nemzetközi” stílus
- Kolozsvári Márton és György: Szent György
- Kolozsvári Tamás triptichonja / Garamszentbenedeki oltár
- Németújvári Fonó Mária
- II. Toporci Madonna
- Egyéb elfogadható válasz

10. feladat

4 pont

11. feladat**Összesen 50 pont**

- a 19. század Európa-szerte a nemzetté válás / nemzetté válásra való törekvés időszaka volt
- ez a folyamat Magyarországon összekapcsolódott a polgári átalakulással is
- a történelmi festészet műfaja összefügg a korszak politikai, társadalmi mozgalmával
- a magyar történelmi festészet kicsit megkésve csatlakozik a nemzetközi romantika nemzeti múltat kutató törekvéseihez
- a történelmi festészet mind a szabadságharchoz vezető, fellendülő időszakban, mind az azt követő elnyomás éveiben történelmi példázataival tartotta ébren a nemzeti függetlenség gondolatát
- Magyarországon a történelmi festészet a 19. század közepétől egyre népszerűbb / igazi virágkorát a 19. század második felében éli
- ebben az időszakban meghatározza az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc emléke
- összekapcsolódik a szabadságharc leverését követő évtizedek nemzeti ellenállásával / az elfojtott / levert szabadságharc emlékével
- a költőkhöz, írókhoz hasonlóan a festők is a hajdani idők dicsőségét / a nemzeti múlt nagy alakjait / jelentős eseményeit
- t / a hősiesség mintaképeit ábrázolták
- a cenzúra erős, ezért a művészek a múltból vett eseményekkel utalnak a jelenre / parabola
- a jelen számára közvetít időszerű mondanivalót
- a magyar történelmi festészet két legkiemelkedőbb művésze az akkor Párizsban élő Madarász Viktor és Székely Bertalan volt
- Madarász Viktor harcolt a szabadságharcban, később pedig kapcsolatban volt az emigrációval, a Kossuth által szorgalmazott irányzatot támogatta
- tanulmányait Bécsben és Párizsban végezte
- később különösen a francia romantika hatott rá

- itt még akadémikus eszköztárral élt, dipolarizált színek / „halott színek” / fekete-fehér színek ellentéte jellemzi
- drámai sűrítettség a témaválasztásban / balladai tömörség
- Hunyadi László siratása c. képe nemzetközi sikert is elért / 1860: a párizsi Szalon aranyérme
- a jelenet a budai kápolnában játszódik le, Hunyadi János hős fia, László holtteste látható a képen, akit V. László király 1457-ben gyilkoltatott meg
- a halott lábánál édesanyja, Szilágyi Erzsébet, és jegyese látható / az édesanya és a menyasszony méltóságteljes gyásza
- a festmény a szabadságharc bukása miatt érzett nemzeti tragédia jelképévé vált
- az igazságtalanul kivégzett hős ábrázolásán keresztül tiszteletadás / emlékezés a szabadságharc vértanúira / a lepellel leterített holttest a nemzet jelképe / a nemzethalál gondolatát idézi (ld. Vörösmarty)
- a harc továbbvitelére való buzdítás
- Székely Bertalan a magyar történelmi festészet másik kiemelkedő egyénisége
- müncheni iskolázottságú volt / az akadémia hatása jelen művén még jól érzékelhető
- számára a történelmi festészet a nemzeti művészet megteremtését jelentette
- hasonlóan a Hunyadi László siratása című képhez, a II. Lajos holttestének megtalálása című alkotásban is az elbukott nemzeti függetlenség siratása fogalmazódik meg
- II. Lajos (1516-26), magyar király 1526. augusztus 29-én, a mohácsi csatában vesztette életét
- Székely már évekkel a kép végleges elkészítése előtt foglalkozott a témával, készített vázlatokat
- A vázlatok a pieta-kompozíciókkal állíthatóak párhuzamba
- mindkét kép kompozícióját a halott testének a kép alsó részén átlós irányban való elhelyezése jellemzi
- mindkét alkotás esetében fontos a nemzethalál gondolatának megjelenése
- mindkét esetben megjelenik a gondolat, amely szerint a nemzeti egység megtartása érdekében ápolni kell a múltat, a hagyományokat, a történelem dicső vagy szomorú eseményeinek felelevenítésével
- Székely Bertalan pár évvel később, „Mohács” (1866) című festményén a névtelen hősöknek emléket állítva még drámaibb módon utal ezekre a kérdésekre, de már megújuló festői eszközök igénybevételével
- egyéb elfogadható válaszelem

Történelmi, társadalmi háttér, műalkotások	8 pont
Szellemi tartalom, művészi „üzenet”	24 pont
Stílusjegyek, ábrázolási elvek	10 pont
Szókincs használata	4 pont
Nyelvi (stiláris) értékek	4 pont
Összesen	50 pont